

ugyancsak Apponyi ösztökélésére az úgynevezett zsinórdíszítésű kerámiai leleteiről híressé vált „Csont-hegyet” is.

Önzetlen tudányszeretetét mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy az összes leleteket Wosinskyvel egyetértve 1895-ben Tolna vármegyének ajánlották fel s ezzel megalapították a szekszárdi Tolnavármegyei Múzeumot. Minő eredményt szül az a ritka szerencse, ha fáradhatatlan, kutató tudós ilyen hasonló lelkes, áldozatkész, buzgó, megértő mecénásra akad! A nemkülönben híressé vált kurdi leletet — az etruszk eredetűnek tartott bronzesöbröket — szintén Wosinsky buzgósága és Apponyi áldozatkészsége mentette meg a tudomány és a Magyar Nemzeti Múzeum számára.

De Apponyi nemcsak alapos műveltségű és széles látókörű, tudomány és művészet iránt egyformán fogékony mecénás, hanem maga is alapos szakavatottsággal szólott hozzá tudományos kérdésekhez, mint *Maximilianus Transylvanusról* (M. Könyvszemle), *Pordenone magyar nemességéről* (Arch. Értesítő) stb. szóló dolgozatai bizonyítják.

Különös ismertetést kívánna ritka ízléssel és szakértelemmel gyűjtött magyar történelmi metszelgyűjteménye.

Természetesen a tudományos foglalkozás és könyvgyűjtés mellett a maga főrangú társaságától sem vonult vissza: magas zászlósúri méltósága és az aranygyapjas rend annak tanúbizonysága, hogy nemcsak a könyvbarátok és a tudománnyal foglalkozók tekintenek reá tisztelettel, szeretettel és elismeréssel.

A Magyar Bibliofil-Társaság március 23-án tartott közgyűlésén lelkesen ünnepelte díszelnökét és nesztorát nyolcvanadik születésnapja alkalmából; újabban pedig, mikor rendkívüli értékű bibliofil gyűjteményét a hozzátartozó segédkönyvtárral együtt Nemzeti Múzeumunknak ajándékozta, a nemzetgyűlés törvénybe iktatta az adományozás tényét. A magyar könyvnek, a magyar tudományosságának, a magyar művelődésnek minden igaz barátja, amily örömmel vett részt az említett ünneplésben, oly teljes tisztelettel és hálával üdvözlí őt ez utóbbi alkalomból.

Décsi Lajos.

Zenei szemle.

Zeneművészetünk érdemes egyesületének, a Filharmóniai Társaságnak utolsó négy hangversenyéről egy szó tudósítás sem jelent meg az újságokban. A Budapesti Napilapok Zenekritikáinak Szindikátusa ugyanis „haragban van” a filharmónikusokkal és Dohnányival, az egyesület elnökével. Kinek van igaza? — nem tartozik a nyilvánosság elé. Annyit azonban megjegyzünk, hogy — úgy látszik — a zenekritikusok hívebben szolgálják a Szindikátust, mint ami kötelességük volna: a nyilvánosságot, a közönséget, a magyar zenekultúrát. Miután az agyonhallgatott filharmóniai hangversenyeken nagy magyar zeneművészeti értékekkel ismerkedtünk meg, ezekkel bővebben foglalkozunk.

Psalmus hungaricus. *Kodály* Zoltánnak, egyik legnagyobb zene-költőnknek magyar zsolttárát, a *Psalmus hungaricus*-t a negyedik filharmóniai hangversenyen (december 1-én) másodsorú adtak elő. Miután rendkívüli értékek rendkívüli elbánásban részesítendőek, tüzetesebben kell foglalkoznunk vele.

A *Psalmus hungaricus* Buda és Pest egyesülésének félszázados évfordulójára készült. Tenorszólo, vegyeskar, gyermekkar és zenekarra írott grandiózus zsolttár. Szövege az 55. zsolttárnak szabad magyar átültetése, mely Kecskeméti Vég Mihály protestáns prédikátor műve. 1561-ből. Mint a tizenhatodik század számos magyar verse, ez a zsolttár is tele van az üldözött költő keserű önvallomásával. Gazdag, izzó erejű nyelve hatalmas kitérésekre és keserű borongásokra ad alkalmat a zeneköltőnek.

Zenekari bevezetés nyitja meg, mely után fojtott alt és basszus uniszónóval lép be a kar. Örökszép korál. Egyszerűségében fenséges ez a dallam. Régi magyar epikus énekekkel rokon. Ez a korál és négy visszatérő motívum szövi át az egész kompozíciót. Dávid panaszának széles, rapszódikus hangulatát több szakaszra bontott tenorszólo hozza recitativósszerűen. Fojtott szenvedélyű zokogás, halk sírás és lázadó morajlás felszínén úszik a tenorszólo. A kórus második belépését a

fohászzkodás hangulata emeli. A népéért kiáltó proféta hangját a kar kánonikusan követi. A kánon utóleri a szólót s most már a könyörgés szavait harsogó erővel együtt mondják. A szólista recitativója nagyvonalú ariózóvá terül szét, melynek zárt dallamvonala maga a fenséges egyszerűség. Ebben a magasztos hangulatban szólalnak meg a hárfák, majd misztikus orgona bűg, emelkedett hangtömeg zeng s a mély vonósok üres kvintje zárja be a kompozíciót.

Az Istenség gondolatának szent extázisával telített mű lenyűgöző hatású. A magyar egyházi zene és az új magyar zene monumentális alkotása. Valami középkori rejtelmesség ömlik el rajta. Ékesen bizonyítja, — amit különben népdalaink túlnyomó része is tanusít, — hogy a régi egyházi hangnemek nem avultak el, régi tonalitásukban a harmónizálásnak nagyszerű új lehetőségei nyugszanak. Palestrina korának zenéjében és a huszadik században sok a rokonnövés.

A szoltár második előadása is lenyűgözte a közönséget. Artisztikus hatása csaknem sírással fojtogatta a torkokat. Kodály Zoltán művét a székesfőváros közönségének ajánlotta volt s a közönség most ezüstkoszorúval köszönte meg ezt a mesternek.

Ruralia hungarica. Dohnányi Ernőnek, zenevilágunk halk vezetőszellemének új művét mutatták be a harmadik filharmóniai hangversenyen (nov. 17-én), Dohnányi az általános zenekultúrában olyan jelentős mester, hogy minden munkásságát kettőzötti figyelemmel kell kísérnünk.

Termékenységét 32 opusz jelzi. Nagyszám, ha hozzávesszük, hogy a világ egyik legelső zongoraművészi pozícióját is erősen tartja. Nincs egy éve, hogy értékes kompozícióját, a székesfőváros jubileumára írott *Ünnepi nyitányát* hallottuk s már ismét jelentős alkotással állott elénk. Partitúrájára ezt írta: *Ruralia hungarica*, öt darab zenekarra, op. 32/b okt. 28. Öt tételes zenekari szvit. Júniusban komponálta, eredetileg zongorára. Ilyen formájában két részből áll, de a *Regősének* és *Katonanóta* című két fejezetet, mint zenekari feldolgozásra nem eléggé

alkalmast, az orkesztrális formából kihagyta. Mint zongorakompozíciót november 27-én tartott hangversenyén játszotta először a mester, miután londoni koncertjén már hódított vele. Jelentősebb magyar zongoraművet évek óta nem hallottunk. De mint zenekari költemény grandiózusabb, mert a zenekari hangsínek elvenségét még Dohnányi zongorázása sem pótolhatja.

A *Ruralia hungarica* a tősgyökeres faji magyar muzsikának egyik legszebb és legművészebb alkotása. A magyar nóta csodálatosan színes mezejének örökszép virágcsokra. Az öt tételnek megfelelően a magyar népi zene árvalányhaja, búzavirágja, pipacsa, kököresinje és zsályája egybekötve s beállítva a világ zene-művészetének legesiszoltabb velencei kristálypoharába. Rajtuk rezeg a magyar mezők üde harmata s kicsap belőlük a frissen kaszált rendek haldokló virágillata.

Ez a mű mindenkit meglepett. Hát Dohnányi ilyen mélylelkű faji muzsikusk? A *D-moll szimfónia* (op. 9.) első tétele, ha ígérte is, de húsz évig nem váltotta be ezt a magyar erőt. Most aztán beteljesedett. Dohnányi annyira faji magyar zeneköltő, mint amennyire cseh Dvorák, amennyire orosz Csajkovszki s amennyire norvég Grieg. A *Ruralia hungarica*, a *Hazám* (Dvorák), a *Patetikus szimfónia* (Csajkovszki) s a *Sigurd Jorsalfar* (Grieg) a faji művészetben testvérek. Nincs-e sorszerűség abban, hogy amikor megcsontkítottak, elvették az országunkat, egy éven belül megszületik a *Psalmus hungaricus* és a *Ruralia hungarica*?

Lapozzuk át a szövegekönyvet. Csupa régi magyar nóta, jórészt a Kodály-Bartók-féle kincses gyűjteményből. Némelyikből csak egy frázis, vagy egy motívum, vagy egy periódus és az egész mégis összefonódva acélos egységbe. Az első tétel (andante e-moll) valami melabús elbeszélés. A *Cserebogár, sárga cserebogár* nemes szavát halljuk, melyből testvérképletek szövődnek tovább s a brácsa, hegedű, majd gordonka szólói lebegnek a finoman szomorúság hangulatú zenekar felett. A második tétel (presto, g-moll) szigorú rondo formában tartott duhaj csárdás, dinamikus színekkel és száz ötlettel. Mintha a falusi vidám mu-

latságon táncoló legényeknek és leányoknak Dohnányi húzná a lábálalvalót. A magyar friss százféle ritmusának fénye világlik a hangszerekből. Elementáris hatású. A harmadik tétel (allegro grazioso, A-dur) a báj és kellem maga. Egyszerű gyermekdal. Hímes mezőn játszó önfellett gyermekcsoport naiv nótázása... Ispiláng, ispiláng, ispilángi rózsa... Lánc, lánc, eszterlánc... Renoire gyermekrajzaiban sincs több finomság. Alig tart három percig. Egészen halk, lassudó kis kódával végződik, mintha akvarellfestő egy rózszaszt mosott volna el. A negyedik tétel (adagio, f-moll) mély, fekete bánat. Gerince egy régi erdélyi nóta (*Árva vagyok anya nélkül, Mint gerlice párja nélkül*) feldolgozása. Nemcsak mélységesen szomorú, hanem misztikusan megrázó is. Drámai erő feszíti a hangszerek fáit. Az utolsó tétel (molto vivace, C-dur) a *Bolond német így jár táncot* kezdetű óskuruc melódiának nyole tündöklő változata. Dohnányi a variációs forma legnagyobb mesterei közül való. Aki hallotta egy gyermekdalra írt változatait (op. 26.), amely egy ófrancia gyermekdal feldolgozása, elképzelheti, milyen virtuózitással hajlítja, fonja, törli, torzítja a kuruc melódiát.

A szvit elhangzása után melegség ömlik az ember szívére.

Mirandolina címen az Operaház november 27-én Mozart-operát mutatott be. *Mirandolina* a hiteles Mozart-ópuszok lajstromában nem ez alatt a cím alatt, hanem *La finta giardiniera* néven található. A librettót hárman tákolták össze: *Ramiero de Calsabigi* (1774), *Carlo Goldoni* (1762) és *Hevesi Sándor* (1924). Felemlés munka. Az operazene a szövegtől el nem választható. A zeneesztétika mai álláspontja szerint az opera, mint műfaj, annyira egységes, hogy alkotóelemeinek esetleges hiányosságai az egészre árnyékot vetnek. A mai álláspont másfélszázados művekre természetesen nem alkalmazható. Mozart operáit mindig csodálni fogjuk, bármennyire könnyelműen is vette alkotójuk a szövegek zenei szolgálatát. Nem művészeti probléma tehát az, amit Hevesi a *Mirandoliná*-val meg akart oldani. Mozart minden muzsikája az abszolút tiszta zenei szép legmagasabb

csúcsa, amely mindig élni fog, ha jó, ha rossz szövegre írta volt a mesterek mestere. Mozart operáiban a szöveg csupán ürügy a zenélésre. Ha Calsabigi írta, rossz ürügy, ha Goldoni, jobb alkalom s ha hozzáértő színházi ember, mint Hevesi, — még jobb. Csupán ennyi történt, mikor Hevesi az eredeti szöveget Goldoni *A fogadósné* című vígjátékával helyettesítette. Művészettörténeti különlegességről, vagy esztétikai új szempontokról itt szó sincs. Mindenesetre örülünk, hogy a tizenkilencéves Mozart első nagysikerű operája, melyet a szövege miatt kitartó kísérletezések sem tudtak életben tartani, most a színpadon ismét elfoglalhatja helyét.

Az előadás elég jó volt, de Mozart zenekarának a színházban is olyan tisztultan kell szólania, mintha szimfonikus koncerten előadott *divertimento*-t játszanának. A szereplők közül *Sándor Erzsit*, *Szendét* és *Patakty* emeljük ki.

Puccini. Az olasz harangok rekviemre szólnak. A milánói dómból eltemették *Giacomo Puccini*t, minden olaszok egyik legnagyobb zeneköltőjét. Koporsója után levett kálppal ment az egész világ.

Nem nyugtalankodik, nem vitázik, nem erőszakoskodik, nem szellemeskedik, hangos hahotája és dühös kifakadásai nem verik fel az operaházak próbatermeinek csöndjét, nem futkos országokon keresztül zenei üzletkötésekre, — ezentúl az ébredő Róma bűvölő harangjátékában (*Tosca*), Mimi szívetszorító dalában (*Bohémélet*), a kis japán lány halálos búsongásában (*Pillangókisasszony*), *Soror Angelica* könnyes imájában és *Gianni Schicchi* szédületes scherzójában fog beszélni hozzánk:

— Adjátok meg a melódiának a tiszteletet, mert nélküle a zeneművészet szív nélküli ember.

Puccini a zeneművészet ősi hazájának a gyermeke. Viadana, Bellini, Rossini és Verdi tejestvére. A nagy olasz zenei család fiatal, modern tagja. Akkor jött, amikor veszedelmekben volt az olasz dal, amikor az *Othello* és *Falstaff* zseniális költőjét is szorongatta már Wagner lenyűgöző szelleme. Amikor a germán zeneóriás be akart törni Itáliába,

tintába mártja tollát Puccini, az olasz Lohengrin és megmenti Elzáját, az olasz melódiát. Wagneri fegyverzetben áll Wagner elé s a saját formuláival veri meg a bayreuthi mestert. A megdönthetetlenül erős wagneri teóriákkal szemben is kivívja az olasz dal fölényét. Wagner útját össze tudta hangolni a belcanto hagyományával. Egyszerűen: olaszul gondolta el Wagnert. Így mentette meg az örökszép olasz melódiát.

Az olasz színpadi zeneköltők közül leginkább Rossinivel rokon, akinek az abszolút melódikai szépség volt művészeti hitvallása. A *pesaroi hattyú* a melódiának mindmáig legnagyobb költője. Annak a melódiának, mely magáért a melódiáért, a zenei szépért van. Igazán a *melódiák királya*, amint az olaszok nevezik s ha csupán melódiák szerint lehetne mérni a világ zeneszerzőit, Rossini veretlen volna. Tucatnyi zenei irányt és ízlést számolunk az ő működése óta s lehet bárkinek bármilyen jóslása a zene jövőjéről, de amíg érző szívű ember lesz, addig az abszolút melódikai szépség iránti hajlam és előszeretet sohasem fog kivészni. Napjainkban pedig, oly nagy eltávolodások után, határozottan e felé hajlik a zenei ízlés. Mutatja ezt Puccini operáinak folyton növekvő népszerűsége is.

Rossini és Puccini melódikája természetesen nem mindenben egyezik. Köztük van születési évszámuk hatvanhat esztendeje, ami azt is jelenti, hogy az áriák ariózokká, a melódiák motívumokká, sőt frázisokká koptak. De azért az erejük, a lényegük, az illatuk ugyanolyan megvesztegető, ugyanolyan olasz maradt. Aztán a melódiának a feltalálása, a köntöse is természetszerűleg más most, mint volt Rossini idejében. Ma már harmóniákból, sőt hangfoltokból is gyártunk melódiát, de élesen kiérződik, hogy ezt francia, azt olasz, ezt Debussy, azt pedig Rossini utódai jegyezték le.

„Az a milliányi dal — írja Ferruccio Bosoni —, melyegyor el fog hangzani, kezdettől fogva megvan, készen vár, lebeg a világegyetben, azonkívül még millió, melyeket sohasem fogunk hallani. Csak utánuk kell nyúlnotok, virágkelyhet fogtok kezetekben tartani, az örök tenger egy lehelletét, egy napsugarat!...” Puccini szerencsés volt, mert a zengő

levegő óceánjából, ahol milliószámra uszkálnak az ősmelódiák, — a legszebbeket tudta kihalászni. Ha melódia után nyúlt, virágkelyhet, az örök tenger lehelletét és napsugarat fogott kótára. Ez a misztikus talentuma csaknem zseninek tünteti fel. Nagyszerű képessége volt megfelelő melódiák kiválasztására. Mindenre lehetett melódiája és nem egy, hanem több is. Talán a fakanál, a fésű, vagy az utcakövező fogalmát is melódiában fogalmazta az agyveleje. Ilyen dús raktárból aztán nagyszerűen tudta kikeresni azt a melódiát, amely ehhez vagy ahhoz a helyzethez, érzéshez, képhez legjobban illett. Szinte érzik, hogy némelyik zenei gondolatát tíz-húsz színónéma surolja, érinti. A legmegfelelőbbet kiválasztja, a többit eldobja. Előfordul az is, hogy ezeket az alkalmatlankodó melódiafoszlányokat feldolgozza. Számítóan, hatáskeresően. Ebből ered zenéjének szibongó idegessége, finom nyújtalansága és sokszor kitörő hisztériája.

A melódikai zsenialitás mellett mi a Puccini főérdeme és milyen dolgozói módszerrel érte el művészeti eredményeit?

Megtalálta a zenedrámairásnak azt a különös megoldását, mely a komplikált élvezeteket óhajtó ember számára leginkább kielégítőnek látszik. Kedélye, végtelenül finom idegrendszere, óriási költői fantáziája és modern emberismerete segítette ehhez. *A drámát, a színpadot és a muzsikát úgy adagolta, hogy zavartalan kielégülést érjen el a hallgató.* Úgy adagolta az opera összetevőit, mint gyógyszerész az álomport. Ha egyhelyt sokat vett a zenéből, más helyen a szövegbeli értelmet emelte ki, ha egyik részletnél elrészekenyedett, a lüktető cselekmény drámai erejével törekszik ellensúlyozására. A szöveget tiszteli. Ennek eredménye, hogy librettói csaknem mind jó operaszövegek. De mindig a muzsikusk szemén keresztül nézi a szavakat s ha azok nem ütnek meg zenei hűrt lelkében, kihúzza a szövegekönvből. Lenyűgöző hatásának titka onnan ered, hogy az irodalom, képzőművészet és zene operai egységét a differenciált lelkű ember számára jobban és szebben tudja feltalálni, mint Wagner. A germán körültekintést, következetességet és hosszadalmasságot olasz szellemes-

séggel, ötletességgel és csapongó szenvedélyességgel helyettesíti. Egy kis neuraszténia, egy kis hisztéria, egy csomó nyugtalanság, idegesség, egy csepp lélekmarcangolás és sok lírai hevület, szentimentális ábrándozás... ennyi az egész.

Zenei konstruálása nem egységes. Legtöbbször halmozza az áriát, a melódiát, néha azonban csak nyúl-farknyi ötletekkel muzsikál. Hatalmas finálékat épít, de szordinós zenekari pianósszimóval is összecsapja a függőnyt. Partitúráiban néha logikatlanságok látszanak, de az anyagot való feltétlen uralkodás a harmadik felvonás végére kiderül. Vezérkönyve felvonásról-felvonásra hatalmas crescendo.

Partitúráinak külsőségei: zenei lényegek. Hangszerelése a legcsillogóbb, leginkább érdeklődést keltő és részleteiben legtöbb szenzációt adó minden mai zeneszerzőé között. Harmóniái, szabálytalan híres kvintmenetei: ma már fogalom és szabály. A hangszerek természetét annyira érzi, mintha a saját idegei volnának. Hangszínei elvakítják az embert. Sokszor meg sötétek, durvák, vastagon felkentek. Alig egy ütem és étheri finomság vibráló csillogásával önt körül.

Ilyen beszédes operazenekara ma senkinek sincs.

Élete vonalát nagy ugrásokban így követhetjük. Luccában, 1858-ban született. Muzsikusi családból. Három öse egyházi zenész volt. A milánói konzervatóriumot végezte, ahol Bazzini és Ponchielli volt a mestere. Első két operája, *Le villi* és *Edgar* Milánóban került színre, nem jelentős sikerrel. Európát *Manon Lescaut*-jával hódította meg, melynek Hamburgban volt a premiérje. A hamburgi siker után Milánóban is bemutatták s közvetlenül utána, 1893 áprilisában nálunk. Ekkor járt itt először. *Manon* után gyors egymásutánban három világhírű operáját írja meg: *Bohémélet*, *Tosca* és *Pillangókisasszony*. A *Pillangókisasszony* bemutatójára eljött hozzánk s újonnan átdolgozott művét ő maga tanította be. Nagyszerű előadás volt és ragyogó, fényes siker. Ezután a *Nyugati lány*a következett, mely már fáradtabb fantázia szülötte. Ezt is ő tanította be Operaházunkban. Néhány hónap múlva *Fecskék* címén

operettet írt, amely nem került el hozzánk. Három egyfelvonásosát, a *Triptichon*-t két éve mutatták be. Művészeti hagyatéka egy kínai tárgyú opera: *Turandot*. Ezekén kívül néhány kamarazeneművet írt és egy ünnepi misét. Működését egészen a színpad foglalta le. Életének utolsó harminc évét operáinak színrehozásával, betanításával töltötte el. Folyton utazott, többször bejárta a világot s partitúráit mindenfelé adminisztrálta. Az utóbbi időben sokat betegeskedett. Egy brüsszeli szanatóriumban, november 29-ének reggelén halt meg.

A tüzszemű, szénhajú luccai muzsikusi nagy életet élt. Gazdag, híres, körülrajongott *Divino Maestro*-ja volt a világnak.

Muzsikája versenyt tudott futni a szivárvánnyal, a napsugárral és az emberi lélek misztikus visszhangjaival.

A **Budai Dalárda** hatvan éves fennállását országos ünnepségsorozattal ülte meg. A hatvan év nem jubileumi dátum, de nagy idő s méltó alkalom arra, hogy történelmi távlatot kapjunk. Abban az időben, mikor Budán még nem volt tanácsos magyarul beszélni, a budai aranyifjúságnak nyolc nótáslelkű legénye összeállt s a ma is ismert *Arany Fácán* vendéglőben estéknént dalra gyújtott. Napról-napra nagyobb hallgatóságuk lett s kisebb, leginkább családi körben elért sikerek után elhatározták, hogy dalárdát alapítsanak. Így alakult meg 1864-ben az *Ofner Sängehort*. Német mintára, német szellemű egyesülés — egyideig. Volt ugyanis a tagok között egy *Madarassy Pál* nevű férfiú, aki az egyesületet mindenáron meg akarta magyarosítani. Ebből nagy harc lett, az öreg budaiak nem hagyták magukat, egy csomó tag kilépett, egy csomó tag belépett, de végül is Madarassy győzött s az egyesület 1865-ben átkeresztelkedik *Budai Dalárda*-ra, majd *Budai Dalárdá*-ra és a Himmusszal nyitja meg hangversenyét. Jönnek a sikerek: a király előtt többször énekelnek, Liszt Ferenc előtt is, Aradon 1867-ben díjat nyernek (ez az első kitüntetésük) s 1869-ben egyhangú határozatot hoznak, hogy a dalárda ezentúl csak magyarul énekel. Éveken át babért

babérta halmoznak. 1886-ban Pécssett az Országos Dalos Szövetség aranyérmét nyerik el, mely a dalárdát egy csapással az ország legelső tekintélyei közé emelte. Legnagyobb érdemük az volt, hogy példájukon felbuzdulva, az országban száz és száz dalkör alakult. 1896-tól 1911-ig bejárják az egész országot és sikert sikerre aratnak. Résztvesznek minden fontosabb nemzeti ünnepen és szertartáson. Ötvenéves fennállásának dátuma a háború első évére esett, de nagy küzdelmünk idején a dalosélet szünetelt, nem tartották meg a jubileumot s csak lassan szerezhették vissza azt a társadalmi és kulturális magaslatot, amelyet a viharok leromboltak. Buzgólkodásuknak olyan eredménye volt, amelyre az egész ország büszke. A múlt évben az *amsterdami nemzetközi dalosverseny első díját nyerték el*. A magyar szó és magyar lélek erejével a világ arcát egy letiport nemzet felé fordították.

A dalárdának a jubiláris ünnep során, december 7-én, díszhangversenye volt a Vigadóban. A nagyszerű művészegyüttes *Szeghő Sándor* karigazgató vezénylete alatt a dalárda egész történetét végigénekelte. Megható volt, mikor a legöregebb huszonnégy éves a dalárda legrégebb dalát, *Mozart: An die Eintracht*-ját adta elő — németül, úgy, mint azok nyolcan ott az *Arany-Fácánban*. Aztán a hatvan év alatt díjat nyert férfikarokat hallottuk. Legvégül *H. Weyts: Óda az erdőhöz* című karát, mellyel Amszterdamban elnyerték az aranyérmét. Újdonság is volt. *Hubay Jenőnek*, akit régi meleg emlékek fűznek a dalárdához, három mesterien megkomponált, szívhez szóló kuruc férfikara. A nagynevű mester maga is résztvett a műsoron, melynek keretében három szólószámot feledhetetlen szépen hegedült.

Pietro Mascagni. Az olasz színpadi muzsikának Verdi óta legnagyobb négy neve: *Puccini, Giordano, Leoncavallo* és *Mascagni*. A zenei verizmus képviselői. Az olasz színpadi zeneművészet zseniális mesterei. Nagyszerű sikerek győztesei. Az olasz zenei fölénységnek, melyen a német zeneművészet a XVIII. században nagy rést ütött, buzgó visszaszerzői.

A világ minden operaházában ott-honosak. Mintha hazajönnének, mikor bennünket meglátogatnak, mert a mi utcáink is tele vannak dalaik varázsával.

Mascagni harmadszor van körünkben. Utoljára 1902 április 12-én a Vigadóban vezényelt egy hangversenyt a „bécsi új szimfonikus zenekarral“, melyről ezt jegyeztem fel („Magyarság“, 1902. évfolyam, 89. szám): „Mascagni vergődő zseninek tünt fel, aki lángeszét elsősorban megélhetési eszközeinek megszerzésére fordítja. Látszik az arcán, hogy nem művészi szeszélyből járkál városról-városra, hanem ideális lelkébe kezd betolakodni a nyers realitás, amely sokszor útját állotta már nem egy nagy szellem kifejlődésének.“ Ezt a pár sort az elmúlt huszonkét év igazolta. A *Parasztbecsület* megérdemelt világsikere után újabb világsikereket akart, operát operára írt. — de a siker nem jött. A művészettörténet jól ismeri az egyetlen művel halhatatlanná vált neveket. Mascagni is ezek közül való. Idős korára úgy tesz, mintha ebbe bele nyugodott volna s csodálatosan gazdag zenei vénájával és forró költői lelkével mint karmester idegen szerzők művei felé fordul. Hódító karmester. Főként az olasz partitúrák életrekelésében. Olasz természet szerint, melegen, szélesen kiénekel minden kiénekelhetőt, majd meg olyan tüzes presztóba hajszolja bele a zenekart, hogy a vonósok fái szinte meggyúlnak. Nagyszerű crescendókat növeszt, de egyet elfelejtett, ami huszonkét év előtt vezénylőpálájának legszínesebb ereje volt: a pianisszimókat. A hatvanégy éves mesternek, úgy látszik, nincs már fizikuma hozzá. Ezeket az idegesavaró, idegfeszítő, hideg pianisszimókat sajnáljuk, mert úgy hozzátartoztak volt Mascagninhoz, mint vezénylésének híres pózai, amelyekről árnyképek, karikatúrák, rajzok és fényképek százaait készítették. És a nők csaknem mind azt a képet vásárolták meg, amely a leghalkabb zenekar fölött örökdő Mascagnit ábrázolta.

Egy filharmóniai hangversenyt vezényelt a Vigadóban és az Operaházban a *Parasztbecsületet*, utána a *Bajazzókat* és az *Aidát*. A *Parasztbecsület* felejthetetlen marad.

Papp Viktor.